

Informatie over Sint Servatius

Onder 'legende' verstaat men een traditioneel christelijk volksverhaal, waarin een centrale rol is weggelegd voor een heilige dan wel Jezus Christus, of Maria. De verhalen kunnen bijvoorbeeld gaan over een hostie die niet verbrand kan worden, een bron die geneeskrachtig water verschaft, of een heiligenbeeld dat steeds op een bepaalde locatie terugkeert

De betekenis van het woord *legende* is later in de volksmond uitgebreid naar allerlei soorten verhalen die als waar gebeurd doorverteld worden, hoewel ze niet historisch of wetenschappelijk te bewijzen zijn.

Zo zijn er meerdere legendes bekend met Sint Servaas als hoofdpersoon. Deze legendes zijn waarschijnlijk gebaseerd op pure fantasie. Maar tegelijk geven ze een mooi zicht op de vraag hoe de vrome middeleeuwer dacht. Met een knipoog duiden we aan het einde van deze tekst naar enkele legendes maar laten wij ze verder buiten beschouwing.

Geschiedkundig onderzoek toont aan, dat Servatius waarschijnlijk uit het zuiden van Gallië (het huidige Frankrijk) afkomstig was. We komen hem in 343 tegen op het concilie van Sardica (de huidige hoofdstad van Bulgarije, Sofia). Daarnaast nam Servatius deel aan het concilie van Keulen in 346. Op last van tegenkeizer Magnentius (350-353) werd hij tegen 353 als legaat naar keizer Constantius II (337-361) gezonden. Tenslotte horen we van hem op het concilie van Rimini in 359.

Daarna duikt zijn naam pas weer op in de geschriften van de Gallische geschiedschrijver Sint Gregorius van Tours († 594). In diens geschiedenis van de Franken horen we hoe hij naar Petrus' graf pelgrimeert om de grote apostel te vragen dat zijn bisschopsstad Tongeren zal worden gespaard voor de invallen van Hunnen. Zijn gebed wordt niet verhoord. Daarop verplaatste hij voor zijn dood de bisschopszetel naar Maastricht. Daar stierf hij.

Servatius zetelde 56 jaar in Tongeren, en daarna nog drie jaar in Maastricht. Hij was de tiende bisschop van Tongeren en de eerste van Maastricht.

Verering

Op zijn graf verrees aanvankelijk een wankel gedachteniskapelletje, dat herhaaldelijk instortte. Onder bisschop Monulfus († 578) zou er een echte kerk gebouwd worden, de voorganger van de huidige St-Servaaskerk, aan het Vrijthof te Maastricht. Reeds vroeg in de middeleeuwen was deze kerk een bekend bedevaartsoord; het werd o.a. bezocht door Karel de Grote († 814), de heilige keizer Hendrik II († 1024) en Sint Bernardus van Clairvaux († 1153).

Zijn relieken worden bewaard in de beroemde 'noodkist', een schrijn uit de 12de eeuw. Hierin worden ook relieken van een van zijn voorgangers, St Martinus van Tongeren, bewaard, alsmede een arm van Sint Thomas en een door Sint Lucas gemaakt kruisje dat de maagd Maria nog zou gedragen hebben. De kist werd in tijden van nood rond de stad gedragen. Tegenwoordig vindt een zeven jaarlijkse Heiligdomsvaart plaats (2004, 2011, 2018). Bekend is de Servatiusfontein in Maastricht, en de naar hem genoemde bron langs de weg naar Neercanne, even buiten de stad.

Ook Nunhem (Nunheim) heeft een Sint-Servaasprocessie. Daarnaast is er jaarlijks op of rond 13 mei de St-Servatiusprocessie in het Belgische Grimbergen. Vroeger kende de Belgische plaats Genk een jaarmarkt op de maandag voor 13 mei.

Servaas behoort tot de ijsheiligen ('voor nachtvorst ben je niet beschermd, totdat Servatius zich ontfermt') en tot de Bronheiligen (met St Willibrordus).

Patronaten

In Nederland is hij patroon van Maastricht; in België van de abdij van Tongeren en van het plaatsje Saint-Servais in de Waalse provincie Namur; in Duitsland van het bisdom Worms en van de stad Quedlinburg.

In de Bretonse plaats St-Malo is hij de oorspronkelijke patroon St-Servan komen vervangen; daar wordt hij vereerd op 16 mei.

Zijn voorspraak wordt ingeroepen tegen botziekten, koorts, roos, verlamming, voetpijn, tegen muizen, ratten, voor succes.

Afgebeeld

Hij wordt afgebeeld als bisschop (tabberd, mijter en kromstaf); met een boek; met een verslagen draak aan de voet (symbool voor een afwijkende leer die als ketterij werd bestempeld); sleutel (die kreeg hij van de paus of volgens een legende van St Petrus zelf!); adelaar (die hem volgens een andere legende beschermde tegen de zon op zijn tocht naar Rome).